

Godišnji skup Hrvatskoga etnološkog društva
„TERET TERENA“ – ISKUSTVA I VJEŠTINE U ZONAMA ETNOGRAFSKIH SPOZNAJA
 Zadar, 21. – 23. svibnja 2025. godine

mr. sc. Janja Juzbašić
 GMŽ GRADSKI MUZEJ ŽUPANJA

**PREGLED ETNOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA
 GRADSKOG MUZEJA ŽUPANJA 1955. – 2025.**

Posterom se prikazuju etnološka istraživanja kustosa Gradskog muzeja u Županji u razdoblju 1955. – 2025. Prva etnološka istraživanja pokrenuo je osnivač i prvi direktor Muzeja Stjepan Gruber. Osim samostalnih istraživanja kustosa Muzeja u etnološkim istraživanjima u navedenom razdoblju sudjelovale su i neke znanstvene ustanove, udruge ili vanjski suradnici. Istaknuti ćemo kako su od samoga osnutka Muzeja, točnije 1964. i 1965. prikupljeni podatci iz županjskoga kraja za Etnološki atlas Jugoslavije, a 1967. godine projekt pod nazivom *Ruralna arhitektura na području županjskoga kraja*, istraživale su Nada Đetvaj i Marija Gamulin te fotograf Nikola Vranić. Bilo je to istraživanje Etnografskoga muzeja i Republičkoga zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Zagreba u okviru projekta izradbe idejne skice za Etnopark u Županji. Etnologinja Zdenka Lechner (Osijek-Zagreb) je na poziv Muzeja 1978. godine obavljala etnografska istraživanja i otkupila *nekoliko desetaka vrlo vrijednih predmeta* u Gunji, a 1981. i 1984. godine istraživala je teme „Uređivanje glave (djevojačke pletenice)“ i „Šaranje tikvica“ u Gradištu, „Šlinganje u Bošnjacima“ i „Narodne nošnje u Županji“. Etnologinja dr. sc. Manda Svirac (Zagreb) na poziv Muzeja istražuje 1981. godine „Bijeli vez u Bošnjacima, Gunji i Vrbanji“. Nažalost fotografija o prvim etnološkim istraživanjima u Muzeju je vrlo malo ali zato postoje drugi zabilježeni podaci poput terenskih bilježnica, Izvještaji i sl.

Primjerice iz nekolicine sačuvanih pisama vidljiva je i ranija suradnja s Odsjekom za etnologiju, a pogotovo s prof. Branimirom Bratanićem i Vlastom Domaćinović. Tako je primjerice u muzejskoj Arhivi pronađeno pismo upućeno prof. Brataniću u kojemu ga prof. Gruber moli za pomoć oko popunjavanja podataka o *ralu* kojega je našao na području županjske Posavine. Od 1974. do 1987. godine Višnja Plemić istraživala je nekoliko etnoloških tema poput: *Šokci u Vojnoj krajini, Otarci – tradicijski ručnici, Marame oko vrata i oglavlja županjskoga područja, Šlinga i oborci u Bošnjacima, Odijevanje u Babinoj Gredi, Običaji oko Uskrsa i odijevanje u Štitaru, Povezivanje mladih snaša i kukma u Štitaru, Etnološka istraživanja u Bošnjacima i selima istočne Posavine*.

Službenim otvaranjem radnoga mjesta etnologa u Muzeju Županji uposlena je tek 1989. godine prva etnologinja (Janja Juzbašić) te su tada započeta sistematska etnografska istraživanja u županjskom kraju koja su jednim dijelom predstavljena u Stalnom postavu Etnološkog odjela, izložbama i radionicama te u stručnim radovima. Kustos etnolog od 1989. godine u suradnji s Filozofskim fakultetom Zagreb, Odsjekom za etnologiju istraživala je različite teme u okviru projekta „Družine“ pod nazivom „Etnografska baština županjske Posavine kao prilog hrvatskom kulturnom identitetu“ počevši od 1994. godine, a voditeljica projekta bila je Manda Svirac. Etnologinja u posljednjem desetljeću također je istraživala različite etnološke teme (tradicijsku arhitekturu, odijevanje, vezove, običaje i županjskoga kraja, ali i šire s područja istočne Hrvatske, od prvih radova u okviru upitnica Etnološkoga atlasa do kasnijih samostalnih istraživačkih projekata i izvan županjskog kraja kao što su šaranje tikvica, tradicijske tehnike veza, a posebice zlatovez i molovanje od kojih je jedno rezultiralo monografijom o zlatovezu u Slavoniji, a drugo opsežnom izložbom u sklopu koje su predstavljene gotovo sve slavonske zbirke.

Etnološko istraživanje Društveni život u selu, u Bošnjacima, 1998.

Etnološko istraživanje etnologinje Janje Juzbašić o vrstama platna i načinu tkanja u Bapskoj s kazivačicom Emicom Majačić.

Istraživanje o kovačima i potkivačima konja kod Josipa Leningera u Babinoj Gredi, 2003.

Etnografsko istraživanje o tkanju tradicijskih ručnika u Komletincima, 2005.

Etnografsko istraživanje stanova i radnih običaja u Štitaru, 2008.

Istraživanje o tehnici veza necanja u Soljanima, 2013.

Etnografsko istraživanje u Gundincima, 2021.

Etnološko istraživanje Stjepana Grubera u Županji o napravi za tiještenje voća - ižimači oko 1955. godine, koja je otkupljena za Etnografsku zbirku Muzeja. Fototeka GMŽ-a

Pismo etnologinje Zdenke Lechner direktoru Muzeja u Županji, 1958. Arhiv GMŽ-a

Pismo dr. sc. Branimira Bratanića prof. Gruberu, primljeno u Županji 3. 6. 1959. godine.

Etnološko istraživanje o šaranim tikvicama, 1989. godine s kazivačicom Katom Žigmundovac u Županji. Fototeka GMŽ-a